

zato hrvatski istraživač u proučavanju te povijesti ima i dodatnu odgovornost, jer je mletačka povijest dio povijesti hrvatskoga naroda, koju autorica jednostavno, a opet iznimno složeno definira kao uzajamnost s teško naslutivim granicama (str. 161).

Ovaj rad svjedoči o postojanju, i stoga potiče i nove istraživače na interdisciplinarna pretraživanja, tisuća kilometara sačuvane arhivske građe mletačkih arhiva. Oni sadrže podatke u rasponu od onih o političko-upravnom ustroju, konfesionalnoj praksi, ekonomskoj problematici i važnim povijesnim osobama iz mletačke prošlosti, do onih o svakodnevicu običnog čovjeka, ali i kulturi, umjetnosti, sjaju i raskoši nekadašnje velesile. Upravo je taj dio posebno zanimljiv s aspekta interesa hrvatskih istraživača migracija i hrvatskih zajednica, jer je hrvatska etnička zajednica u Veneciji predstavljala znatnu kulturnu, ali i ekonomsku te populacijsku snagu. Stoga u tom smislu ona predstavlja relevantnu povijesnu komparativnu jedinicu funkcioniranja i organiziranja hrvatskih iseljeničkih zajednica.

Bogatstvo znanstvenoga iskustva i istraživačkoga arhivskog rada autorice i znanstveni autoritet recenzenata (Franjo Šanjek i Slaven Bertoša) govore u prilog uravnoteženosti knjige i njezine utemeljenosti na izvorima, a jednostavan i pristupačan stil omogućuje i njenu nastavnu primjenu. Relativno samostalna poglavlja moguće je pretraživati ovisno o interesu. Ukupno gledajući, ovaj rad zbog svojih svježih hipoteza i jasnoće stila te estetske dojmivosti postaje i zanimljivo štivo širokom čitateljskom krugu svih onih koji se poviješću, a posebno poviješću Mletačke Republike, na bilo koji način bave.

Dubravka Mlinarić

*Institut za migracije i narodnosti,
Zagreb*

Duško Dean

O ljudima moga otoka

Zagreb: Institut za migracije i narodnosti, 2004, 308 str.

Knjiga Duška Deana rezultat je dugogodišnjeg autorova rada na sakupljanju građe o otoku Zlarinu, njegovim stanovnicima i iseljanim Zlarinjanima koji su »trbuhom za kruhom« odlazili s otoka i naseljavali mnoge zemlje na različitim kontinentima. Pisanje i prikupljanje građe trajalo je punih dvadeset godina, a od završavanja rukopisa do objavljivanja knjige prošlo je još deset godina pa autor, žalost, nije doživio njezino objavljivanje.

Zahvaljujući uredniku knjige Ivanu Lajiću koji je prepoznao vrijednost ovakve vrste istraživačkog rada, materijal koji je autor prikupio u obliku nesistematizirane građe uređen je i razvrstan te je 2004. objavljen kao zanimljiva knjiga koju je izdao Institut za migracije i narodnosti. Autorova kći Živana Dean Sokáč i bliska prijateljica Marina Viculin zahvalne su Ivanu Lajiću što je pomogao u realizaciji i objavljivanju knjige, a to je ujedno bila najveća želja Duška Deana. Također zahvaljuju i Davoru Adumu na fotografijama njegova oca, prvoga zlarinskog fotoamatera, notara Mate Aduma čije su fotografije s kraja 19. i početka 20. stoljeća prvi put objavljene u ovoj knjizi.

Ivan Lajić u predgovoru kaže da je rad zaslužio objavljivanje iz više razloga: »1) ovakve knjige daju izuzetnu građu za daljnja istraživanja ne samo otoka Zlarina, već i šireg dalmatinskog ili jadranskog otočnog područja. 2) knjiga nije imala neki specijalistički cilj, premda su poglavlja definirana kao da je osnovni zadatak objasniti povijesne i suvremene značajke migracije. 3) knjige takvog karaktera odišu ljubavlju prema zavičaju iz koga je autor potekao. Ta se emocionalna dimenzija pojačava ukoliko je autor istrgnut iz tog prostora pa s njime korespondira kao sa živim, dragim bićem« (str. 9).

Knjiga je tematski podijeljena na dvije veće cjeline: Doseljavanje i Iseljavanje.

Poglavlje »Doseljavanje« sastoji se od devet potpoglavlja u kojima se opisuju osnovne značajke otoka Zlarina: položaj, veličina, prirodne osobitosti te povijest doseljavanja na otok Zlarin podijeljena na dva povijesna razdoblja (do 15. stoljeća i nakon 15. stoljeća).

Otok Zlarin nalazi se na sredini istočnog dijela jadranske obale. More je od povijesnih vremena do danas važno za gospodarski život na otoku zbog svojih plodova i plovidbenih putova. Važno zanimanje Zlarinjana je pomorstvo, a vinogradarstvom i maslinarstvom na otoku uglavnom se bave žene.

U prvom dijelu knjige autor posebnu pažnju posvećuje opisu zlarinskih naselja Borovica i Oštrica. Navodi i popis najčešćih zlarinskih prezimena i nadimaka jer, kako kaže: »prezimana i nadimci starog Zlarina čuvaju u sebi svojevrsnu povijest: govore o našem podrijetlu, jeziku, selidbama, zanimanjima, tjelesnim i duhovnim osobinama itd.« (str. 71).

Poglavlje »Iseljavanje« sastoji se od sedamnaest potpoglavlja u kojima autor govori o iseljavanju Zlarinjana, kako unutar Hrvatske i Jugoslavije, tako i o iseljavanju u Europu, Sjevernu i Južnu Ameriku, Australiju i Novi Zeland. Autor ističe da do tridesetih godina 19. stoljeća nije bilo značajnih iseljavanja Zlarinjana u prekomorske zemlje. Najznačajniji val iseljavanja bilježi se između 1900. i 1914. godine. Iseljavanje je potom prekinuo Prvi svjetski rat, a nakon njega iseljavanje se nastavilo.

Autor navodi da su mnogobrojni razlozi potaknuli Zlarinjane na iseljavanje (tzv. *push* faktori): propast starih vinograda, jedrenjaka, austrijskog Lloyda, nerazriješeni zakupnički odnosi u poljoprivredi, usitnjavanje zemljišnih parcela među nasljednicima. Na naseljavanje drugih područja utjecali su mnogobrojni privlačni činioci (tzv. *pull* faktori): zlatna groznica na svim kontinentima, nova bogata ribolovna područja na zapadnoj obali Amerike (Seattle i San Pedro), nagli razvoj industrije, prometa itd.

Glavni cilj gotovo svih zlarinskih iseljenika, kako ističe autor, bila je Sjeverna Amerika, poglavito osamdesetih i devedesetih godina 19. stoljeća, a u to doba bilježi se i značajno iseljavanje u Južnu Ameriku. Iseljavanje u Južnu Ameriku povećava se nakon Prvoga svjetskoga rata, čemu su najviše pridonijeli izmijenjeni imigracijski zakoni u SAD-u. Imigracijska politika južnoameričkih zemalja bila je povoljna za useljenike, a i pružene su im određene povlastice (vlasti su brinule o doseljenicima od trenutka useljavanja pa do njihova zapošljavanja). U Južnoj Americi najviše je Zlarinjana iselilo u Argentinu, a njihova najvažnija kolonija bila je Buenos Aires. Manji broj iselio je u druge južnoameričke zemlje: Čile, Urugvaj, Brazil i Peru.

U Sjevernoj Americi Zlarinjani su se uglavnom koncentrirali u četiri grada: New York, Seattle, San Pedro i San Francisco.

U Australiju je veliki broj Zlarinjana privukla vijest o pronađenom zlatu. Australско rudarstvo, razvoj poljoprivrede, željeznički i drugi promet te sječa šuma otvorili su velik broj radnih mjesta za useljenike. Zlarinjani su se u Australiji naselili uglavnom u Perthu i njegovoj okolici.

Manji broj Zlarinjana zatječemo i na Novom Zelandu te u Kanadi. U Kanadi je najčešće odredište Zlarinjana bila luka Vancouver gdje su se pretežno bavili ribarstvom.

Sam pojam *iseljavanje* možemo objasniti kao proces, reakciju na niz ekonomskih, socijalnih i političkih zbivanja koja utječu na okolinu i pojedince. Iseljavanje Zlarinjana u početku ima privremen karakter. Većina ih je imala namjeru zaraditi novac i vratiti se nazad na otok. Radilo se o lančanom iseljavanju (iseljavanje sa skupinom prijatelja, rođaka, s obitelji). Nažalost, u svim povijesnim razdobljima broj povratnika je malen, tako da možemo zaključiti da se radi o trajnom iseljavanju. Većina se više nikada nije vratila, čak ni posjetila rodni kraj.

Autor ističe da su potomci iseljenika, poglavito iz prekomorskih zemalja, u stalnoj potrazi za vlastitim identitetom: »Potomci zla-

rinskih iseljenika u svijetu tragaju za svojim precima, za njihovim zavičajem kako bi našli obiteljski identitet i svoje korijene» (str. 20).

Način na koji autor uvodi čitatelja u cjelokupnu problematiku vrlo je zanimljiv. Tekstovi su ilustrirani zanimljivim fotografijama iz povijesti iseljništva: društva, iseljenička mjesta, rukopisi. Također su tablično prikazane statistike: godina iseljavanja, broj iseljenih Zlarinjana, broj povratnika.

Stvarna svjedočanstva iseljenika, o njihovoj prilagodbi novoj sredini i nostalgiji za rodnim krajem vjerno nam dočaravaju njihova pisma upućena rodbini i prijateljima. Autor je prepoznao njihovu vrijednost pa su sva pisma do kojih je mogao doći objavljena u knjizi kao dokazi postojanja jednoga imaginarnog svijeta u kojem se isprepleću vrijednosti staroga i novog društvenog okruženja.

Pod naslovom »Okupljanje u svijetu« autor govori o društvenom okupljanju iseljenika Zlarinjana, posebno u doba teških gospodarskih prilika u svijetu. Govori o iseljeničkim društvima, istaknutim pojedincima, simbolima identiteta i povezanosti iseljenika s otokom i regijom. Daje i kraći prikaz pojedinih povratnika iz svijeta i njihova doprinosa u svijetu.

Zanimljivi su i tekstovi o iseljavanju s otoka u druge hrvatske krajeve i na teritorij bivše Jugoslavije. Autor navodi da je veći broj Zlarinjana iselio u Šibenik i na istarsko područje, te u Beograd i Banju Luku. Ivan Lajić nadopunio je ovo poglavlje prilogom o suvremenom demografskom stanju na otoku Zlarinu.

Na kraju knjige autor nas upoznaje s likovima i sudbinama otočana, uz interesantne dodatke: pjesme i tekstove o Zlarinu.

Knjiga je zanimljivo štivo za širi krug čitatelja. Neobična i zanimljiva dizajna, napisana je jednostavnim jezikom, pregledno i sažeto. Iako nije pisana u znanstvenom diskursu, njena vrijednost počiva na prikupljenom jedinstvenome i bogatome materijalu koji autora svrstava u društvo uspješnih istraživača. Pravnika po profesiji, Duško Dean pokazao je

kako vlastitom privrženošću i ljubavlju prema rodnom otoku i njegovim stanovnicima pojedinac može pridonijeti očuvanju i promicanju kulturne baštine. Ovom knjigom iznova je oživio stare uspomene i dao zaslužno mjesto svim onim ljudima koji su promicali Zlarin, Dalmaciju i Hrvatsku u svijetu. Knjiga je također vrijedan izvor za istraživače migracija i iseljništva, kao i za povjesničare, demografe, sociologe i etnologe.

Duško Dean posvećuje ovu knjigu rodnom otoku Zlarinu i Zlarinjanima. Vjerujemo da će se mnogi Zlarinjani prepoznati u njoj, te da će mnogi potomci iseljenika između njenih korica pronaći odgovore na davno postavljena pitanja. Ako ova knjiga i ne potakne istraživače na sličan pothvat, svakako će biti zanimljiva i korisna svima koji žele saznati nešto više o otoku Zlarinu i njegovim stanovnicima.

Marina Perić

*Institut za migracije i narodnosti,
Zagreb*

Globalizations, god. 1, br. 1, rujan 2004.

Routledge, Taylor & Francis Group,
Abingdon, 119 str.

U doba kada postaje jasno da svijetom vladaju zakoni novog koncepta i nove paradigme, pojavljuje se časopis *Globalizations* kao važan doprinos razumijevanju složenih procesa globalizacije. Koncipiran kao multidisciplinarni prostor za rasprave, analize i istraživanja globalizacija, časopis će izlaziti dva puta godišnje (u rujnu i prosincu) u izdanju Routledgea, te pod uredničkom palicom Barryja Gillsa s Newcastle Universityja.

Časopis će objavljivati radove u kojima se propituju nova značenja globalizacije, napominje Gills u uvodnom uredničkom dijelu, objašnjavajući kako množina u naslovu časopisa ilustrira polazišnu premisu uredništva.